

قطعات خط - نمونه‌ای برای کتبه بخاری

مقصود کاخ و صفیوان گاشتن

کاسانه با سربلکب گاشتن

دانی خسیه تا میراد دل اندران

یک خط و دو تنی آن شادان

۱۳۹۵

تذکره

۱۳۵۲

در کتبه بخاری نیز هر چه قواعد رعایت می‌شود ولی اگر کسی که در خط می‌نویسد تفاوت‌ها دارد، و نکته‌ای که بیشتر مورد رعایت
نویسندگان باید باشد گنجینه‌ی این حرفه است تا زینده بخیر و خوش بماند.

تعلیم حیات شکر (تعلیم حیات)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 رَبِّهِ سُبْحَانَكَ

الفبا (مفردات) :

ا ا ا ا ا ح د ر ر ر ر س س
 س ر ص ص ط ع و ف و ت
 گ گ ک ل ل م م ن ن ز ن و و ل ل
 ی ی ر ی

دسته بندی الفبا و اندازه آنها با نقطه و بدونها :

۱. ا ا ا ا ا و و و و و ظ م م ا ا ا ا ا
۲. ب ب ب ب ب ج ج ج ج ج ک ک ک ک ک
۳. پ پ پ پ پ ت ت ت ت ت ث ث ث ث ث
۴. ق ق ق ق ق ک ک ک ک ک ح ح و و و و و ی

۵- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستغنی نزدیکه بصره

بصر **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

۶- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستغنی (بصره) بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره

۷- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستغنی نزدیکه بصره (بصره)

۸- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستغنی (بصره) بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره

۹- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستغنی (بصره) بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره

بسته‌ستغنی (بصره) بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره بصره

ترکیب: (ترکیبات سه حرفی مخصوص شکسته) :

۱- ترکیب با «ا» و «و» :

لا حار (دو) سا شا صا طا عا فا کا (ل) ما (و) با حار
 ماه حاو (دو) له سا سا صا طا عا فاه کاه لاه با حاو
 نیز، اگر آفرین ترکیبات حرف «ا» اضافه شود ترکیبات چهار حرفی نیز حاصل میگردد مانند (بهر با هم سه ...)

۲- ترکیب با «ا» و «دل» :

با حار سا سا صا طا عا فا کا (ل) با حار
 ترکیب با «و» و «د» :

لو حو سا سا صو طو عو فو کو کو لو مو و مو هو
 اگر آفرین ترکیبات «ا» افزوده شود ترکیبات چهار حرفی است میشود مانند (بهر با هم سه ...)

۴- ترکیب با «و» و «س» :

سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر
 سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر

۵- ترکیب با «و» و «ن» :

سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر
 سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر سسر

ترکیبات پنج حرفی :

بینا نینا موما مبتلا - معوم مخوش نو معوم معتا ابعاد هزله سنده
 نصیث تبسیر متفحص تبسین تخلف تنگ - ملا مفضل تقابل متکلم مضمحل
 بمنزله بنز مظهر بطمن کحلن شلاله ستره غنچه نمید حین نین شین
 مجتبر مصطفی متجا

ترکیبات شش حرفی :

میکه مشف مشف استلا متفحص متفحص منجم منجمیر مستقبل مبتلم
 پستین - بهیم بهیمه بخفته بنهم - سینجی

ترکیبات هفت حرفی :

هلا نلا لست هج جوش بضر من پاک سخن زنگ کن ع تقر تار
 محتام کلاکت مصفا هنلدان هنلدان بهشت بهشت بهشت افلا
 مجتبر مجتبر مطیع ایکنای کفایه فخر صوف بر مالیت سینه منفا منضیه
 تحویل صیر فزاه بجز بهیسه صیحه الون حیرک بر کلاف نرک نیکت کیر کج
 کیر کج نرک نرک قبل لانت لک وای قوق بیله بر حکم مقرر بضر نهشته

مهره برسد ریش ، ریشین نه کجوان لاکلام تحمیت . العبد الی القرب
 از صحن کسین . اشک ، میر از فصاحت و عبارات بیشتر نیش به بالان
 انهم است نسبت به محمد و آل امین بی شهرت و نیش ۱۵ : منم

اندازه بعضی کلمات بمقیاس نقطه و پاره خط :

کوسه پیر به بیخود ملا : هم به پیر به سجا به شجر

بیتا به نیکه مینکف به پیر به چهره بی خطین مخلص حصرون

بطع خط من بطر بمقلا به شجرت صیت کجارت

ابو پیر ابو پیر ابا سبب سبب خیم به شجرت

سهر ستیز سر به شجرت مستیری محال محالات خط نظر

بشجره به شجرت خیم به شجرت طلب هم صرح معاله به شجرت

بشجرت ماله کلایه حیث از تو هر در باب وفای شکر

گلزار لب کاینست کلبه لبست و در چشم همسایه همبست
 حار که مرطوب طوطی در معجزت در سینه در حمله
 در ما حقیق محبت به مهر مهر مجرب و وفا که جوهر جسم است به
 مانند ما سر که در ذکر دل و لب و زبان لب لکهنه که آید در حشر حدیث
 بصحبت سیت بهم هم رسیدیم تا که در کعبه آمدند تنه پانچ
 قرمانه لیس سار ساری و شکر روح در فرس استار شفقت
 و سار شکر روح هر که سلاحت نیست کرد در آتش به در بر
 سعادت است سار انشای حلالیم و دستمان و واه حرف
 ما حوام هم که بهین نام است که العیبه الحرفه جنبه و القوط
 نخله لیس حورانه و سار کعبه بر زمین خط فرعیب مسنه ۱۳۹۵

ملوکه (دوله کجیه) دیز (دیز) شمشیر (نیزه) امل (سلسله) جنم (بر) لنگ (غزل) امته
 ملک (کرب) مرصع (کتاب) بزخمه (مار) لنگ (دانش) سوس (سوس) کلمه
 و قطعه کج : سکیر (سکیر) کیمز (کیمز) سنگ (سنگ) صبح (صبح) کهر (کهر)
 سوس (سوس) کیمز (کیمز) کهر (کهر) ...
 ۲- ترکیبات ناره و قطعه مذکور به شرح ذیل است :

صه (جوه جوه) مال (دلمه) ش (شده) پنله (پنله) اراج (اراج) دریا (دریا)
 و قطعه مذکور :
 لعل (ایجاد) پشیر (پشیر) علم (علم) علم (علم) علم (علم) علم (علم)
 سس (سنگ) لیل (لم یزل) عمار (عمارة) عمار (عمارة) طمه (طمه)
 کالانام (کالانام) باجو (باجو) بنام (بنام) حین (حین) حیرت (حیرت) تین (تین) تین (تین)
 لصر (لصر) لصر (لصر) لصر (لصر) لصر (لصر) لصر (لصر) لصر (لصر)
 کالینیم (کالینیم) امان (امان) امان (امان)
 ۳- و قطعه مذکور است :

علس (علس) سکار (سکار) سکار (سکار) سکار (سکار) سکار (سکار)
 اس (اس) سکار (سکار) سکار (سکار) سکار (سکار) سکار (سکار)

معمس (مغوب) سحان (بنگوان) امسرول (انزول) کمریر (کمبرج) لمح (آنچه)
سه (شده) رسع (برسج)

۴ - دقعات نظید علی اکبر کتانه :

لمعسر (مبعیز مبعین) بعبج (بعبج شد) عمسک (تحقیق کجالت) لم (نوشته)
ایمل (زبطج) صادر (صادر) حصص (حضرت) مسدق الله (مسدق)

ممر (مردن) مملول (متمه لاد) انا (انا) لرفاصد (لرفاصد لرفاصد)

لا (انا) ملاک (تلاک) بلاشته (برداشته) ده (دین) اصغر (زوار اول)

مس (دوشنبه) پتو (پاتو) عالم (عالت) خاک (خاک) رمک (زنگنه)

مهمسر (مهمسر) کهمر (کهمین) اصص (اصص) صلح (صلح) آه (آه)

المص (ابلا فیضات) فلر (دار) حصد (حصد) حصد (حصد فیضات)

کصد (کصد) مسک (مسک) ملصر (ملصر) ملصر (ملصر) ملصر (ملصر)

چین (چین)

۵ - دقعات شفره دیگر :

له (له) رصص (رررررررر) هم (همین) ام (ام) ام (ام)

که این شکل یک نام حرف تعلق دارد. و دلیل اینکه میگوئیم این ترکیبات صحیح نیست همین است که یک شکل بر اصل دو اساس
الفبائی باید نمایندگی یک حرف باشد. زیرا یک شکل یکجا (ب) و جای دیگر لام و نون خوانده شود مثل این کلمات
(ضمت - لهرجین کترین) و نیز آنکه یکجا (فوق) و جای دیگر (عش) باشد مانند :

نیز در شمای زیر :

(اینقدر بیخنده کار نام نهان) ، یا آنکه جای (فوق) ، جای (و) ، جای (و) ، جای (و) ، جای (و) ، جای (و) ،
جلوه کند ، مثال (حده یعنی حاد ، جلیه یعنی جوده ، طبعه یعنی طبقه ، خنجره یعنی خنجر ، جیه یعنی وجه ، پیچره یعنی
بیتدار ...) . و همچنین است (کیر کیر) که برای کین دکنی یک شکل استعمال کرده اند . و از این قبیل است
شکل (نم) که اصلاً برای حرف نون وضع شده است و نظراً در این کلمات بکار برده اند (شهر شده به سه
شهر - شبه ، ام - سده ، شهر - شسته ، بهم - به) و در آن این ترکیبات نادر را رایج ساخته اند :

(بهر - باشد ، امر - اسده ، کوش - کوشه ، فرج - نوشته ، جره - جدیده ، بنم - فی نش)

تذکره ۱۵ ترکیب (بهر) استعمال و مثال اینها اصل و صحیح است و ترکیبات (پاک خاک) را با نظر
اتر از اشتباه نباید مطلقاً بآن کنیم و پاک و ناک نیز بوسیلم .

دین (ل) شکل بهتر است که فقط برای حرف الف بکار رود و مانند کلمات (هرگز ، الف ، الل) ترکیب
کرده .
این کلمه (الل) را هم برای (اند) و هم برای (لاله) نوشته اند و چنانکه ظاهر است فرقی در میان نیست بنا بر این
دراست که لال را (لاله یا لاله) ، و اند را (لند یا لند) بگوئیم .

و شکل نام (محمد) و شکسته چنین است (محمد - محمد) و مشهور و تداول کرده استمال آن نامی نیست . و همچنین است
کوه آقا (آ) که کثرت استعمال دارد ، و کلمات (آمار و آیار) را بنا به مثل آن بگوئیم .

تذکره ۱۶ حروف سفند (ا ، و ، ز ، ز ، و) ، در بسیاری از ترکیبات خط شکسته متصل نگاشته میشود

و چنانکه دیدیم ترکیبات خاصی از آنها تولید کردید ولی شرط اساسی در آنها این است که باید در یک کلاس مستقل باشد
 این نکته را اکثر متدیمان رعایت کرده و برایشان حالت بهجت خوانی افزوده اند ، شوا این صراحت (نوشته شده در کتب معروف است)
 را اگر ببینیم (نوشته شده در کتب معروف است) غلط است زیرا (زاده و اول) یک کلاس مستقل نیست و نزدی
 خوانده میشود. و نظائر این بسیاری است مثل (دباظن) که همیشه (دباظن) است. و مانند (ملارپ) که کسر رخ
 یارید (ایم) که درست آن (ما هویا ل...) است. و مثل (الاصح) که صحیح آن از بیج است و...
 و اینها همین چندند که اگر آنها میبینیم و از اطلال سخن استرازا میجوئیم چه اگر نخواهیم یک کلمه یک کلمه است و ترکیبات زار و ارا با نگویم
 از مقصد معتبر باز میمانیم و بنابرش معروف و غایب اگر کس است یک حرف بر است ، و پشت نوشته خود را
 اکنون بنا بر شیوه و روش خود قطعاتی برای نمونه آورده میشود :
 قطعات خط شکسته :

دبیر دیدیم خستیم در بر ، و کج تر از در در بر بر کس گرفتند و کج تر از این بر کس

بهر خیر لایع کس هم خستیم در بر

قدش یار بر من عبد جده الاخلا

یک خطیب با زبانه غریب آنچه نماند گفت نام خیر خیر کرد و داد و دست بر سرش

که در کس با کس است او هر چه چیز بنی بر حال جز خوشتره که در کس

در کس

